

ÇOCUK VE OYUN

Doç. Dr. Ayperi Sığirtmaç

Ç.Ü. Eğitim Fak. İlköğretim Böl.
Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Çocuk için çok ciddi bir uğraş olan oyun, aynı zamanda bir eğlence ve öğrenme kaynağıdır. Dünyanın her yerinde, her çağda ve her kültürde çocuklar oyun oynarlar. Oyunların biçimleri, özellikleri, oyuncakları çağdan çağa değişse de çocuğun olduğu yerde oyun ve oyuncakların olmaması mümkün değildir. Oyun çocuğun yaşantısında beslenme, nefes alıp verme kadar önemli bir ihtiyaçtır. Çocuklar her zaman zevkle ve istekle oyun oynarlar.

Oyunun çocuğun fiziksel, zihinsel, dil, motor, sosyal-duygusal gelişim alanlarını destekleyici rolü vardır. Yetişkinler tarafından boşa geçen zaman olarak görülen oyun, çocuğun kendini, duygularını ifade edebildiği, yeteneklerini geliştirebildiği, yaratıcılığını kullandığı bir etkinliktir. Kısacası oyun çocuk için en etkin ve kalıcı öğrenme ortamıdır.

Çocuk için bu kadar önemli olduğunu ifade ettiğimiz oyun; çocuğa araştırma, gözlem yapma, keşfetme, yeni beceriler geliştirme ve başarısızlık endişesi duymadan istediği kadar deneme yapma fırsatı verir. Ayrıca çocuk arkadaşlarıyla oyun oynayarak; paylaşmayı, yardımlaşmayı, işbirliği yapmayı, sıra beklemeyi, sorumluluk almayı, kurallara uymayı, başkalarının hakkına saygı duymayı ve kendi hakkını korumayı öğrenir. Oyun esnasında bazen

lider bazen ise dışlanan çocuk olabilir. Oyun çocuğa problem durumlarla baş etmeyi öğretir. Çocuk oyun oynayarak hayatı öğrenir. Oyun sadece okul öncesi dönem çocukları için değil ilköğretim çağı çocukları için de önemlidir. Çocuk oyun ile öğrenmenin yanı sıra enerjisini boşaltır ve rahatlar.

OYUN ÇOCUKLARA NELERİ KAZANDIRIR?

Oyun oynama, özellikle koşma, atlama, tırmanma, sürünme gibi fiziksel güç gerektiren oyunlar çocuğun solunum, dolaşım, sindirim ve boşaltım sistemlerinin düzenli çalışmasını sağlar. Vücuttaki fazla yağların yakılması, kasların güçlenmesi, iç salgı bezlerinin daha düzenli çalışması fiziksel büyümede çok önemlidir. Bu nedenle çocukların açık ve temiz havada hareketli oyun oynamalarına fırsat verilmelidir. Dışarıda oynanan bu tür hareketli oyunlar çocukların vücutlarını daha koordineli kullanmalarında etkilidir. Böylelikle düz yolda düşmeleri azalır, merdiven inip çıkarken vücutlarına daha hakim olurlar.

Çocuklar su, kum, çamur, hamur gibi materyallerle oynayarak, çizme, boyama, kesme yaparak el parmak kaslarını geliştirirler. Bu becerileri yapabilmeleri için el-göz koordinasyonlarının gelişmiş olması gerekmektedir. İlkokul birinci sınıfta kalem tutarak yazı yazması beklenen çocuğun öncelikle bol bol el parmak kaslarını geliştirecek oyunlar oynaması gerekmektedir.

Oyun sosyal bir etkinliktir. Dolayısıyla her oyunun çocuğun sosyal gelişiminde olumlu etkileri vardır. Çocuk oyunları içerisinde sosyal gelişim açısından en zengin içeriğe sahip oyunlar hayali oyunlardır. Örneğin evcilik oynarken çocuklar anne, baba, çocuk veya abla, abi gibi roller

alırlar. Aldıkları bu rolleri oynayabilmeleri için çevrelerinde gözledikleri bu karakterlerin davranışlarını taklit ederler. Alışverişe giderler, çamaşır yıkar, asar, ütüler, arabayı tamir ederler. Bu oyunlarda çocuklar cinsiyetlerine uygun roller seçerler ve rollerini öğrenirler. Birbirleriyle iletişim kurmayı, problem durumları birlikte çözmeyi öğrenirler. Doğruyu ve yanlış, iyiyi ve kötüyü, güzeli ve çirkini ayırt ederler. “Günaydın, iyi günler, teşekkür ederim” gibi sözel ifadeleri kullanırlar.

Hayali oyunlarda duygularını yansıtır. Evcilik oyununda bir çocuk bebeğini uyuturken veya yemek yedirirken annesinden ya da babasından gördüğü davranışları sergiler. Eğer çocuğunuz bu oyunlarda farklı davranışlar sergiliyorsa ve duygularını ifade ediyorsa problem bir durum olup olmadığını fark edebilirsiniz.

ÇOCUKLARDA YAŞLARA GÖRE OYUN BECERİLERİNİN GELİŞİMİ

Bebeklik döneminde çocuklar nesnelere ve çevreyi tanıma çabası içerisindedirler. Emekleme ve yürüme ile birlikte etrafta gördükleri her şeyi dokunarak, atarak, ağızlarına sokarak tanımaya çalışırlar. Daha sonra buldukları nesnelere taklit oyunlarına başlarlar. Bir bardak ile su içme, telefon ile konuşma taklitleri yaparlar. Bu dönemde kendi başlarına oynarlar. Etrafta başka çocuk olsa bile onları sadece izler, iletişim kurmaya çalışmazlar. Karşılıklı oturtsanız bile herkes elindeki ile oynar ya da karşısındaki çocuğun elindeki oyuncakı ister.

3-6 yaş dönemi oyun dönemi olarak da adlandırılır. Çocuklar 3 yaşa kadar nesnelere ve çevreleri ile deneyim kazanırlar ve 3 yaşından sonra oyun kurmaya başlarlar. Fakat çoğu 3 yaş

çocuğu hala oyuncakları paylaşmada, işbirliği yaparak oyun oynamada problem yaşar. Çocuklarda birlikte oyun kurarak oynama yaklaşık 5-6 yaş civarında görülür.

3-6 yaş dönemindeki çocuk gün boyu soru sorar, konuşur, yorulmadan oyun oynar. Toplumsal kuralları öğrendikçe arkadaşlarıyla oyun kurmaya ve birlikte vakit geçirmeye başlar. 4-5 yaş çocukları çoğunlukla evcilik, askercilik gibi hayali oyunlar oynamayı tercih ederler, izledikleri filmlerdeki karakterleri taklit ederler. Ahşap bloklar ve Legolarla çeşitli inşa oyunları oynarlar. Bazen bu oyun materyallerini oynadıkları oyunda farklı amaçlarla kullanırlar.

5-6 yaş çocukları masa oyunlarına daha çok ilgi duyarlar. Kesme yapıştırma, resim yapma, rakamları yazma, yapbozlar ile oynamayı tercih ederler.

Oyun, insanoğlunun kazandığı ve kazanacağı deneyimlerin en büyük tamamlayıcısıdır. Çocuklar oyun oynarken geçmişte kazandıkları deneyimlerini daha üst seviyelere çıkarır, yaptıklarını anlamlandırarak kavrarlar. Çevrede, televizyonda gördüklerini yeni oyunlarına taşıyarak sürekli deneyim kazanmaya devam ederler.

ANNE BABALARA ÖNERİLER

- Çocuğa oyun için uygun ortamın ve yeterli malzemenin sağlanması gerekir. Bunun için evin bir köşesi, bir odası, evin bahçesi, oyun parkları kullanılabilir. Arkadaşları ile oyun oynayabileceği ortamlar sağlayabilirsiniz.
- Oyun oynayan çocuğun oyunu birden bire kesilmemeli, oyununu tamamlaması için önceden bilgi verilmelidir.
- Oyuncakların hepsini bir kutuya doldurmak yerine, oyuncaklar özelliklerine göre gruplandırılmalıdır. Çocuğun aynı düzeni sağlaması istenmelidir.
- Benzer oyuncaklardan çok fazla almak yerine, çocuğun farklı oyunlar kurabileceği çok amaçlı oyuncaklar tercih edilmelidir.
- Oyuncak alırken çocuğun seçmesine izin verilmelidir. Her hangi bir nedenle çocuğun seçtiği oyuncak alınamıyorsa nedeni çocuğa açıklanmalıdır.
- Oyuncak alırken farklı gelişim alanlarına hitap etmesine dikkat edilmelidir.
- Oyuncakların mutlaka satın alınması gerekmez, çocuğunuz ile birlikte çeşitli oyuncaklar yapabilirsiniz.
- Çocuğunuzun oynadığı oyuncaklara ilgisi azaldığı zaman bir süre ortadan kaldırıp daha sonra tekrar ortaya çıkarabilirsiniz.
- Çocuğunuzla karşılıklı oturarak, sadece çocuğunuz ve oynadığınız oyunla ilgilenerek oyunlar oynayınız.
- Çocuğunuzla oyun oynayarak ona yaklaşma ve duygularını tanıma imkanı bulabilirsiniz. Oyun çocukla iletişim kurmanın en etkili yoludur. Çocuğunuzla ileri yıllarda iyi bir iletişiminiz olsun istiyorsanız onunla oyun oynayarak özel zamanlar paylaşınız.

Kaynaklar

Aral, N., Gürsoy, F., Köksal, A. 2001. *Okul Öncesi Eğitimde Oyun*. Ya-Pa Yayınları, İstanbul.

Baykoç-Dönmez, N. (1992). *Oyun Kitabı*. Esin Yayınevi, İstanbul.

Jones, M. (2001). *Çocuk ve Oyun*. Kaknüs Yayınları, İstanbul

Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve Oyun*. Anı Yayıncılık, Ankara.